

E. Morawiec

"La doctrine de l'analogie de l'être d'après Saint Thomas d'Aquin", B. Montaignes, Paris 1963 : [recenzja]

Studia Philosophiae Christianae 1/2, 233-234

1965

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

zastrzeżeń twierdzeń jego metafizyki. Stąd teza metafizyczna o istnieniu absolutu w kwestii przyjęcia budzi poważne zastrzeżenia. Podobnie jak inne tezy jego metafizyki, teza o istnieniu Boga ze względu na fakt istnienia szeregu założeń, winna być zakwalifikowana jedynie, jako zdanie o charakterze hipotetycznym.

Mimo szeroko uwzględnionego aspektu epistemologicznego w problemie dowodzenia istnienia absolutu, analiza argumentacji nie wykracza poza zakres analizy treściowej. Strona formalna zagadnienia została pominięta. To zdaje się być pewnym brakiem w pracy.

E. Morawiec

Montaignes B., La doctrine de l'analogie de l'être d'après Saint Thomas d'Aquin, Paris 1963 r.

Na temat analogii, a w szczególności analogii bytowej u Tomasza z Akwinu, wiele pisano. Rozpracowywano to zagadnienie z wielu punktów widzenia. Nie jest więc łatwo coś nowego w tym względzie napisać. Każda nowa praca musi się liczyć z obszerną na ten temat literaturą. Autor pracy „La doctrine de l'analogie de l'être...” jako przedmiot rozpracowania obrał sobie nie tyle zagadnienie analogii bytowej u Tomasza z Akwinu, ile raczej przedstawienie niejednorodności tej doktryny w aspekcie historycznym. Nade wszystko zwraca uwagę na problem stosunku tomistycznej doktryny analogii bytowej wypracowanej pod wpływem Kajetana do koncepcji analogii zawartej w dziełach św. Tomasza. Ściśle rzecz biorąc chodzi tu o to, czy klasyczna, tomistyczna doktryna analogii bytowej zgodna jest z doktryną Tomasza, czy też od niej odbiega (12). Obranie takiego aspektu, nie nastąpiło u autora pod wpływem przekonania, jakoby ten punkt widzenia nie był dotychczas jeszcze nierozpracowany. Autor zdaje sobie sprawę, że postawienie takiego problemu *nie jest nowym*. Jeśli go stawia *od nowa*, to tylko dlatego że uważa dotychczasowe rozpracowania za niedopracowane w stosunku do ważności zagadnienia.

Problem ten autor podejmuje dwupłaszczyznowo: historycznie i doktrynalnie. Sądzi, że szczegółowa analiza tekstów dzieł Tomasza z Akwinu, pochodzących z różnych okresów czasu, pozwoli wskazać na ewolucję jego myśli, oraz wyjaśni sprawę, czy doktryna analogii Cajetana odpowiada poszczególnym momentom tej ewolucji. W odtwarzaniu teorii analogii u św. Tomasza, autor w wielu przypadkach odwoływał się do teorii bytu. Jest bowiem przekonany, że teoria analogii nie jest obojętna w stosunku do pojęcia bytu, problemu partycypacji czy nawet przyczynowości.

W rozdziale pierwszym zatytułowanym: „Les elements de la doctrine thomiste de l'analogie” omawia — najogólniej mówiąc — problematykę struktury analogii. Podkreśla myśl, że w doktrynie o analogii daje się wyróżnić dwa elementy: jedność porządku bytów w stosunku do bytu pierwszego i teorię partycypacji. Dokonując szczegółowej analizy tekstów z „De principis naturae”, „De ente et essentia”, „Contra Gentiles”, „Summa theologiae” stwierdza, że Tomasz w zagadnieniu analogii ciągle nawiązywał do pierwszego elementu. Jest zdania, iż w tym przypadku trudno przypuścić jakąś ewolucję doktryny analogii w dziełach św. Tomasza. Gdy chodzi natomiast o element drugi — teorię partycypacji, autor przypuszcza modyfikację i pewną ewolucję myśli u Tomasza, począwszy

już od „*Contra gentiles*”. Rozdział pierwszy kończy definicją analogii. Sugeruje myśl, że „*relatio ad unum*” określa analogię. Zwraca również uwagę na dwa typy analogii: predykamentalnej i transcendentalnej. Na str. 61—63 można znaleźć opis różnic między wyżej wymienionymi.

Zasadniczym celem drugiego rozdziału zdaje się być rozpracowanie analogii transcendentalnej i predykamentalnej. Rozpracowania tego dokonuje autor w oparciu o analizy tekstów „*Komentarza do Sentencji*”, „*De veritate*”, „*De potentia*”. Wskazuje na podobieństwa i różnice charakterystyczne dla koncepcji analogii bytowej u św. Tomasza w „*Komentarzu do Sentencji*” i w „*De veritate*”. Odkrywa również ścisłą paralelę między doktryną analogii a teorią partycypacji. To powiązanie naprowadza go na stwierdzenie, że analogia bytowa odzwierciedla jedność porządku, jaki istnieje między bytami i ich *Principium* (s. 114). Po omówieniu doktryny analogii u Tomasza z Akwinu, autor w rozdziale trzecim zatytułowanym: „*De saint Thomas à Cajetan*” dokonuje konfrontacji Tomaszowej doktryny analogii z doktryną Kajetana. Wiele ciekawych spostrzeżeń można tu napotkać również na temat analogii u Henryka z Gandawy i Dunska Skota. W związku z analizą stosunku teorii analogii u Tomasza z Akwinu i Kajetana autor konkluduje, że istnieje między nimi zasadnicza różnica. Doktryna analogii u Kajetana jest przesunięta z płaszczyzny metafizyki do logiki. Filozofia pojęć zajęła miejsce filozofii bytu.

E. Morawiec

Wolff Chr., *Philosophia prima sive Ontologia*, wydał J. Ecole Hildesheim 1962 r.

Pisma Christiana Wolffa były liczne. W zasadzie były to publikacje o charakterze podręcznikowym. Do najważniejszych zalicza się logikę, antologię, kosmologię, teologię naturalną, fizykę, etykę, politykę i prawo natury. Większość z nich miała podwójną redakcję: łacińską, bardziej erudycyjną i niemiecką, bardziej popularną. Wśród tych publikacji na szczególną uwagę zasługuje jego ogólna nauka o bycie. Mimo że w dziale nauk teoretycznych zajmowała pierwsze miejsce, to jednak nie doczekała się za wiele wydań. Ostatnio ukazało się nowe wydanie „*ontologii*” Wolffa, przygotowane przez J. Ecole profesora literatury w Angers.

Wydanie to posiada szereg cennych właściwości. Opatrzony obszernym łacińskim wstępem daje między innymi szczegółową historię wyrażenia „*ontologia*”. J. Ecole śledzi od strony historycznej rozwój tego pojęcia. W wyniku swych historycznych analiz dochodzi do przeświadczenia, że źródeł terminu „*ontologia*” i jego znaczenia należy szukać w odległej tradycji starożytnej oraz scholastycznej filozofii. Chociaż autor nowego wydania „*ontologii*” Wolffa zdaje sobie sprawę, że Wolff wychowywał się na klasykach XVII wieku: Kartezjuszu, Spinozie, a zwłaszcza Leibnizu i że przeszedł do historii z etykietą ucznia Leibniza, to jednak sądzi że gdy chodzi o podstawy zasadniczych ujęć i rozwiązań w zakresie „*ontologii*” oraz metodologii Wolffa, należy szukać, jeżeli nie w filozofii starożytnej, to na pewno w tradycji scholastycznej. Zdaniem J. Ecole’a w żadnym przypadku nie można uważać Wolffa za twórcę „*ontologii*” — jak to niektórzy chcieli, lecz raczej za tego,